

JANKO OROŽEN — DEVETDESETLETNIK

JANEZ SUMRADA

Telesno čil in ustvarjalnega duha praznuje te dni sredi neutrudnega snovanja in novih delovnih načrtov svoj visoki življenjski jubilej zgodovinar celjske pokrajine, prof. Janko Orožen.

Rodil se je kmečkim staršem 10. decembra 1891 v Turju pri Hrastniku. Med leti 1907 in 1911 je obiskoval učiteljske v Mariboru, nato pa je do 1913, ko je dodatno opravil maturo na celjski gimnaziji, poučeval na Brežiškem. Ko si je pridobil formalne pogoje za študij na univerzi, se je — slovensko in slovansko čuteč — jeseni 1913 napotil v Prago na pravno fakulteto. Toda zaradi denarnih težav se je moral po prvem semestru vrniti v domovino, kjer je učiteljeval do prve svetovne

vojne. Leta 1915 je bil vpoklican pod črno-žolto zastavo, vendar ga, trdno odločenega, da se ne bo bojeval za ohranitev Avstrije, temveč proti njej, že 1916 najdemo v Češki legiji. Z njo je bil v Rusiji in Franciji, leta 1918 pa se je pridružil VIII. srbskemu pešpolku in se v njegovih vrstah bojeval na solunski fronti. Po vrnitvi v domovino se je aktivno udeležil tudi bojev za slovensko severno mejo. Jeseni 1919 je začel poučevati na I. deški meščanski šoli v Ljubljani, hkrati pa se je vpisal na filozofsko fakulteto novo ustanovljene slovenske univerze in izbral slovenščino in zgodovino za glavna ter geografijo za stranski predmet. Diplomiral je 1922. leta. Od 1921 do 1924 je predaval na mursko-soboški gimnaziji, 1924 pa je bil prestavljen na gimnazijo v Celju, kjer je opravljal svoj pedagoški poklic do nemške okupacije. Aprila 1941 je bil prof. Orožen aretiran, tako kot večina intelektualcev na nemškem zasedenem območju, junija 1941 pa s tretjim transportom slovenskih izgnancev izseljen v Srbijo. Leta 1942 je učil na gimnaziji v Užicu, a je bil kmalu na silo upokojen in je poslej bival v Beogradu ter poučeval otroke slovenskih izgnancev. Filološka podkovanost, še posebej dobro poznavanje pomembnejših slovanskih jezikov, sta pripomogla, da je februarja 1945 postal prevajalec sovjetskih vojaških spisov na vojni akademiji in začel aprila istega leta kot sodelavec Inštituta za mednarodna vprašanja zbirati gradivo za jugoslovansko delegacijo na mirovni konferenci. Jeseni 1946 se je vrnil v Celje in do upokojitve v petdesetih letih opravljal pedagoško delo na gimnaziji. Po veliki poplavi, ki je leta 1954 hudo prizadela Celje in poškodovala tudi precej dragocenega arhivskega gradiva, je začel urejati celjski mestni arhiv. Ko je arhiv postal samostojen zavod, je bil 1958 imenovan za njegovega upravnika in je to dolžnost opravljal do dokončne upokojitve leta 1965.

Profesor Orožen je skoraj vsa svoja službena leta posvetil pedagoškemu delu. Kar tri desetletja je izobraževal in vzgajal mlade generacije na gimnaziji v mestu ob Savinji. Kako priljubljen pedagog je bil in s kakšno zavzetostjo je mladim vcepljal znanje o zgodovinski preteklosti, priča poimenovanje »atek«, ki so mu ga dali njegovi dijaki, vztrajno pa se ga drži še danes.

Nikakor ne moremo mimo delovanja prof. Janka Orožna v celjskem Muzejskem društvu, saj je bil njegov predsednik od 1925 do nemške okupacije. Društvo je v tem času upravljalo, vzdrževalo in bogatilo zbirke celjskega muzeja, ki je šele po koncu druge svetovne vojne postal profesionalna institucija. Muzejsko društvo je v obdobju med obema vojnama omogočilo nekaj nadvse pomembnih raziskovalnih nalog, od katerih omenjamo le danes že znamenito Potočko zijalko, ki jo je odkril in znanstveno obdelal takratni profesor na celjski gimnaziji, dr. Srečko Brodar. Prof. Orožen sam je z veliko marljivosti uredil, obdelal in deloma tudi prezentiral muzejsko gradivo, ki je bilo zaradi viher prve svetovne vojne v kaotičnem stanju. Skoraj dvajset let (1946—1965) je bil tudi na čelu celjskega Zgodovinskega društva, omenili pa smo že njegov delež pri organizaciji profesionalne arhivske službe na Celjskem.

Vendarle pa je prof. Orožen največji del svojega prostega časa in energije vlagal v zgodovinsko raziskovanje celjskega mesta in predelov v porečju Savinje in Save. S spoštovanjem stojimo pred njegovim opusom, ki šteje 30 knjižnih objav, nad 160 razprav,

člankov in poročil v periodičnem tisku, 9 prevodov iz češčine, ruščine, francoščine (navedimo le Masarykovo čitanko in poljudno pisano Zgodovino čehoslovaškega naroda avtorjev J. Šimáka in J. Peška, obe izšli 1930).

Tako je med leti 1928 in 1940 sestavil 6 učbenikov za zgodovino in 4 učbenike zemljepisja za takratne slovenske srednje šole, svoje jezikovno znanje pa je zлил v učbenika češkega in ruskega jezika. V letih 1927 do 1930 je izšla v prvi izdaji v treh delih njegova Zgodovina Celja, sledile so knjige Gradovi in graščine v narodnem izročilu (1936), Zgodovina celjskega Sokola 1890—1940 (1940), Celje z zaledjem (1948), Kratka gospodarska zgodovina Celja in okolice (1952), Posestna in gradbena zgodovina Celja (1957), Zgodovina Trbovelj, Hrastnika in Dola I (1958) in še kaj.

V prejšnjem desetletju je objavil znatno predelano in razširjeno izdajo Zgodovine Celja in okolice v dveh obsežnih zvezkih (1971 do 1974), ki jim je 1980 pridružil še tretjega, Oris sodobne zgodovine Celja in okolice (1941 do 1979). Domala hkrati je izšel tudi prvi del njegove Zgodovine Zagorja.

Ob življenjskem jubileju želimo profesorju Janku Orožnu, častnemu članu Zgodovinskega društva za Slovenijo in Zgodovinskega društva v Celju, prejemniku državnih in tujih odlikovanj in priznanj, sodelavcu predvojne in današnje Kronike, predvsem veliko zdravja, da bo z zanj značilno vztrajnostjo in marljivostjo lahko k vrsti del, mimo katerih ne more preučevalec preteklosti širšega celjskega območja, dodal novih sadov.

